

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת מטות תשע"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתי"ב

סעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

והנה איתא במשנה (בבא קמא עט:): אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל, אבל מגדלין בסוריא ובמדברות וכו', ע"ש. ואמרו שם, מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו וכו', והביאו לו עז וקשרו לו בכרעי המטה, והיה יונק ממנה משחרית לשחרית. לימים נכנסו חבריו לבקרו, כיון שראו אותה העז קשורה בכרעי המטה חזרו לאחוריהם, ואמרו לסטים מזויין [רועה בשדות אחרים וגזול את הרבים] בביתו של זה, ואנו נכנסים אצלו וכו' ע"ש. הרי לנו עד כמה שקשה להזהר בהמקנה שלא יגעו בגזל. ומצינו באברהם עם לוט שאמר הכתוב (בראשית יג:) ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו [לא היתה יכולה להספיק מרעה למקניהם], ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט [לפי שהיו רועיו של לוט רשעים, ומרעים בהמתם בשדות אחרות, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזול] ע"ש. והגמלים של אברהם היו מזוממים, שלא ירעו בדרך בשדות אחרות (רש"י בראשית כד-לב).

ולכן בני גד ובני ראובן שהיה להם מקנה רב, חששו שמקניהם ירעו בשדות אחרות בארץ ישראל, ויכשלו בעון גזל, שמקניהם הם לסטים מזויין. על כן כאשר ראו ארץ יעזר שהיא מקום מקנה, והארץ היא רחבת ידים, קרבו אל משה וביקשו ארץ זו לנחלתם. וזהו שמסמך המדרש פרשה זו, לפרשת הדודאים שהלך ראובן בימי קציר חטים, שהתרחק מן הגזל, שחינוך זו של ראובן השפיע על דורותיו אחריו שבני ראובן ביקשו יותן את הארץ הזאת לעבדיך. כי החינוך של נער, לא רק שמשפיע על עצמו על כל ימי חייו, אלא גם כי יזקין לא יסור ממנה, זה משאיר רושם וקנין על דורות רבות אחריו, כי האדם מוריש אחר כך מדותיו לבניו אחריו, ועבור שהתרחק ראובן מגזל, נעשה זאת קנין לבני ראובן שביקשו ארץ סיחון ועוג לנחלה, כי הארץ הוא ארץ מקנה, ולא יוכשלו בהמותיהם בגזל. וזהו מוסר השכל מאד נעלה, שבכל מדה שהאדם מתעלה, זהו קנין נצחי גם לדורותיו אחריו, עד שבני ראובן ויתרו על נחלתם בארץ ישראל, ובחרו לדור בעבר הירדן, כי הרחקה מגזילה היתה קנין נפושם.

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאוד וגו', ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחווה אל תעבירונו את הירדן (לב-א). ויש לדקדק דהוי ליה למימר, ומקנה רב עצום מאוד היה לבני ראובן וגו'. - ולהלן בפרשה, ויגשו אליו ויאמרו, גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו (לב-טו). וברש"י חטים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם וכו' (תנחומא ז) ע"כ. ובודאי מצוה רבה להמליץ על אנשי מעלה של דור המדבר, למה הקדימו גדרות צאן נבנה למקננו.

ונראה כי הכתוב אומר (משלי כב:) חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה. ובפשוטו הכוונה, שהכתוב משבח ומעלה על הנס גדול התועלת של חינוך הבנים בימי נעורותם, אשר זהו היסוד על ימי חייהם אחריהם, כי כפי מה שיתחנך בימי נעורותו, יהיה בזה יסוד חזק יותר על הבנין, הימים הבאים אחריהם, וגם כי יזקין לא יסור ממנה. אמנם במדרש (בר עב-א) מבואר בזה כוונה עמוקה יותר, שאמרו שם, וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים (בראשית ל-יד), וה"ד חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה, דכתיב יותן את הארץ הזאת לעבדיך וגו' ע"כ.

ופירשו מפרשי המדרש (שם) דאיתא בגמרא (סנהדרין צט:) על מנשה בן חזקיה שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי, אמר וכי לא היה לו למשה לכתוב אלא וכו', וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה וכו'. אמר רבא בר יצחק אמר רב מכאן לצדיקים שאין פושטים ידיהם בגזל [שהלך לאחר שקצרו השדה, שהכל רשאים ליכנס לתוך שדה חבריהן] ע"כ. הרי לנו גודל זהירותו של ראובן, שאפילו פרחים לא היה לוקח אלא משדה של הפקר. ומדה זו שהשריש בנפשו להתרחק מגזל, נשאר אצלו קנין בנפשו, עד שהוריש זאת גם לזרעו אחריו, שגם המה היו נזהרים בזה ביותר.

וזהו שהתחיל הכתוב, 'ומקנה רב היה לבני ראובן', קנין רב וגדול היה לבני ראובן, שנשרש בהם מאבותיהם זה ראובן, 'עצום מאד', כי רכושו של אדם נקרא 'מאד' כמו שדרשו (ברכות) ואהבת את ה' וגו' בכל מאדך (דברים ו-ה), והם התעצמו ברכושם להיות זהירים במאד שלהם, שלא להכשל בזה בגזל, ולכן בקשו את הארץ ההוא שהיא ארץ מקנה.

ומלבד איסור הגזל שיגרמו במקניהם שירעו בשדות אחרים, היה להם עוד ענין בזה, דאיתא באגרא דפרקא (אות קכו) בשם הרה"ק רבי מענדל מרימנוב ז"ע, על מה שהוא מן התימה שאנחנו רואים כמה פעמים הילדים בקטנותם הולכים לבית רבם ומתמידים בתורה ומתפללים בכונה ועונים יהא שמייה רבה ואמן, ומיישרים אורחותם, ואחר כך כשמתגדלים מתהפכים ח"ו במדות גרועות, ומבטלים התורה והתפלה וכיצא, ומאין יתהווה זה, הרי התורה שלמדו בקטנותם והוא הבל שאין בו חטא היה מהראוי שתעמוד למשען להם, ויוסיפו אומץ בגדלותם כי מצוה גוררת מצוה. ואמר הוא ז"ל שהוא, על שאבותיהם האכילו אותם ממון גזל שסיגלו על ידי משא ומתן שאינו באמונה ונתפטמו באיסורים ושב להם לבשר מבשרם, ועל ידי זה נולדים להם תאוות ומדות גרועות. והביא לראיה מופק העוף על שנהנה מגזל לא נתקרב על המזבח כי לא לרצון יהיה (ויקרא ג-ד), והגם שהעוף לא נצטוה, הנה השי"ת שונא החמס ע"ש.

ומעתה אם לא יהיה להם מקום מוכשר לרעיית מקניהם, יוכשלו בגזל, הרי זה תגרום פגם לחינוך בניהם, שיולדו בהם תאוות ומדות מגונות כנ"ל. ולכן דייק הכתוב, ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד, שחששו על בניהם שלא יופגמו בחינוכם, אם לא יהיה להם מקום כשר לרעיית מקניהם. - וזהו שהקדימו בדבריהם, גדרות צאן נקנה למקננו, הראשית יש לנו לדאוג לעשות גדרים להצאן שלנו שלא ירעו בגזל משדות אחרים, ואז נוכל לבנות 'ערים' לטפנו, שישאר התעוררות של הטף גם כאשר יגדלו.

*

והנה באו אל משה ואמרו, יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזקה, אל תעבירונו את הירדן (לכ-ה). והנגינה על אמירה זו הוא 'רביעי'. ונראה דלכאורה יפלא איך ביקשו כדבר הזה, אל תעבירונו את הירדן, ובחרו לישב בארץ סיחון ועוג בעבר הירדן, ולא להכנס לארץ הקדושה אשר נתן ה' לאבותינו. אמנם מבואר באור החיים הק' (לכ-ג) כי הם סברו שארץ זו קדושת ארץ ישראל יש לה, לטעם שכבשה לפני עדת ישראל, וכיבוש רבים דינה כארץ ישראל לכל דברים, עיין שם שהאריך בטעמו.

ונראה כי היה להם כמה ראיות לזה, ומתחלה נקדים לבאר מה שמצינו במלחמת סיחון שאמר ה' למשה, 'ראה' נתתי בידך את סיחון וגו', החל רש והתגר בו מלחמה (דברים ב-כד). ולכאורה לא ראה עדיין כלום, שהרי עוד לא יצא למלחמה. ובבעל הטורים פירש, מלמד שהראהו שרו של סיחון וידו כפותה (תנחומא דברים ד) ע"כ. (וכן הוא ברשי שם ב-לא). ויש

לומר עוד, דהכתוב אומר, ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער (במדבר כא-ט), וברשי שפך הנחלים, שנשפך שם דם אמוריים, שהיו נחבאים שם, לפי שהיו ההרים גבוהים, והנחל עמוק וקצר, וההרים סמוכים זה לזה, אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חבירו בהר מזה, והדרך עובר בתוך הנחל. אמרו אמוריים כשיכנסו ישראל לתוך הנחל לעבור, נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם, ונהרגם בחצים ואבני בליסטראות. והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב, ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות, ושדים בולטין לחוץ, כיון שבאו ישראל לעבור, נודעו ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה, ונתקרב לצד הר של מואב, ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום. וזהו אשר נטה לשבת ער, שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול מואב ונדבק בו, וזהו ונשען לגבול מואב (תנחומא כ) ע"כ.

והנה אותן ההרים שבאו להקביל את ישראל, הם מארץ סיחון ועוג, שהרי עדיין לא עברו את הירדן, ועל זה אמר 'נודעו ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת לקבל פני גברתה', אם כן על כרחך שארץ סיחון ועוג הוא מכיבוש ארץ ישראל, שאם הם ערי חוץ לארץ למה נודעו. ועל כן אמר לו ה' 'ראה' נתתי בידך את סיחון, מזה שראית בעיניך איך ההרים הללו יצאו לקבל פניכם, מזה תראה שנתתי אותן בידך, והארץ ההוא חלק מכיבוש בני ישראל.

ובמעשה רוקח כתב לפרש בפרשתינו, מה שאמרו בני גד, כי לא ננחל אתם מעבר לירדן והלאה, 'כי באה נחלתנו אלינו' מעבר הירדן מזרחה (לכ-ט). ולכאורה הרי כעת מבקשים הם על העתיד לקבל נחלה מעבר הירדן, ועדיין לא קבלוה. וכתב דבאמת בני גד ובני ראובן בחרו בעבר הירדן, משום שסברו שגם זה דינו כארץ ישראל. וראיה לזה היתה להם, מאותם הרים שהיו של סיחון ועוג שבאו לקבל פניהם, הרי שחבל ארץ זה נופל בנחלת בני ישראל. וזהו שאמרו לא ננחל אתם מעבר לירדן, ושמא תאמר שהנחלה שבחרנו אין זה ארץ ישראל, על זאת אמרו, 'כי באה נחלתנו אלינו', אותה נחלה באה לקראתינו כשפחה לקראת גבורתה, ומכאן ראה שהיא בכלל נחלת ישראל ע"כ.

עוד ראייה יש להם מפרשת גיעולי כלים שנצטוו במלחמת מדין, כל דבר אשר יבא באש וגו' (לא-כג), ולא אמר להם זאת מתחלה במלחמת סיחון ועוג שלקחו גם שללם, ומבואר ברמב"ן (שם) הטעם, כי סיחון ועוג מלכי האמורי הם, ארצם מנחלת ישראל היא, והותר להם כל שללם אפילו האיסורים דכתיב (שם ו-יא) ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת, ואמרו רבותינו (חולין יז.) קדלי דחזירי אשתרי להו. אבל מדין לא היה משלהם ולא לקחו את ארצם, רק לנקום נקמתם הרגו אותם ולקחו שללם, ולכך נהג האיסור בכליהם ע"כ. הרי לנו כי עבר הירדן מנחלת ארץ ישראל היא.

עוד יש להביא ראייה מדין השלל שבמלחמת מדין, שצוה ה' והרמות מכס לה' מאת אנשי המלחמה וגו' (לא-כח). וכתב הרמב"ן (שם), דגם המכס הזה נתחייבו מפני שהיה השלל הזה מנקמת ה' בארץ לא להם, אבל בארץ סיחון ועוג לא נתנו

לכהנים וללוים מהם כלום, אבל הוזהרו מהם שנאמר (לעיל יח-ב) וחלק לא יהיה לך בתוכם, אפילו בבוזה ע"כ. ועיין בתורת משה (קמ) דמשני דינים הללו במדין ולא בסיחון ועוג, מוכח דכארץ ישראל יחשב, ולכך שמו עיניהם עליה ע"כ.

גם מצינו במשה רבינו שאמר, ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמור (דברים ג-ג), וברש"י לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג, דמיתי שמא הותר הנדר ע"ש. הרי ממה שהתחיל אז משה להרבות בתפלה על כניסתו לארץ, מוכח דארץ סיחון ועוג דינו כבר כארץ ישראל.

ואם כן היה לבני גד ולבני ראובן ארבעה הוכחות, שעבר הירדן היא מנחלת ארץ ישראל. א' שנודעו ההרים הללו לקראתם כשפחה היוצאת להקביל פני גברתה. ב' שלא היה בארץ סיחון ועוג דין גיעולי כלים. ג' שלא הוצרכו להפריש ממנו מכס לה', כמו בכיבוש הארץ. ד' ממה שהתחיל משה להתחנן בעת ההוא על כניסתו לארץ. וזהו ויאמרו וגו' יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחחה, והנגינה עליה רביעי, שהיה להם ארבע הוכחות שגם זו היא מנחלת ארץ ישראל, ולכן אל תעבירו את הירדן.

*

ואיתא במדרש בפרשתנו (כב-ז) אתה מוצא בבני גד ובני ראובן שהיו עשירים, והיו להם מקנה גדול וכו', וישבו להם חוץ מארץ ישראל, לפיכך גלו תחלה מכל השבטים שנאמר (דברי הימים א ה-כו) ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה ע"ש. ובבעל הטורים כתב, דשמונה פעמים נזכרו בני גד ובני ראובן בפרשה זו על נחלתן, ואחריתה לא תבורך, שגלו שמונה שנים קודם לשאר השבטים (תנחומא מטות ז) ע"כ. ויש להבין הלא הם הוכיחו דגם זו היא מנחלת ארץ ישראל, ולמה נענשו קשות בגלות שמונה שנים יותר מהכלל ישראל.

ונראה על פי מה דאיתא באור החיים הק' (לב-ו), שאמר להם משה, שהגם שדין הארץ יש לה, יש הפרש בין הארץ אשר הם באים שמה, מארץ אשר הם רוצים, כי הארץ נתן להם ה', מה שאין כן ארץ סיחון ועוג אינה בכלל ארץ שנתן ה' לאברהם וכו'. גם מצינו שאמרו רבותינו ז"ל (במדבר ז-ח) בעשר קדושות, שאין עבר הירדן ראוי לבית המקדש ולשכון השכינה. וכן אמר הכתוב (יהושע כב-ט) אם טמאה ארץ אחזכתם, הא למדת שיש הפרש בין ארץ סיחון ועוג לארץ ישראל ע"כ. (ועיין מאורי החיים שם בארוכה בזה). ויש להוסיף עוד, כי במעלות ארץ ישראל כתיב, ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה (דברים יא-יב), ואינה תחת ממשלת השרים אלא כביכול עיני ה' אלקיך בה בהשגחה פרטית, אשר לא ינום ולא ישן שומר ישראל, מעלה זו הוא רק על ארץ האבות ולא על עבר הירדן, או שאר כיבוש רבים שיכבשו ישראל, אף שדין מצותיה הוא כארץ ישראל לגבי חיובי תרומות ומעשרות וכו', אבל לא לגבי מעלה זו.

ובזה היה נראה לבאר מה שאמר משה לחותנו יתרו, נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותנו אתן לכם, לכה אתנו והטבנו לך, כי ה' דבר טוב על ישראל וגו'. ויאמר אל נא

תעזוב אותנו, כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעינים, והיה כי תלך עמנו, והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך (במדבר י-בט). ונראה הכוונה, כי הנה ארץ ישראל, לפעמים הכתוב קורא אותה בשם 'ירושה', וכמו שנאמר (שמות ו-ח) והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה, ולפעמים קורא אותה בשם 'מתנה'. ויש לומר כי לאברהם הבטיח ה' ארץ שבעת עממין (בראשית טו-יח), וזהו בירושה לנו מהאבות. אמנם הוסיף לנו אחר כך ארץ סיחון ועוג בעבר הירדן, אבל זה אינה ירושה מהאבות, אלא מתנת ה' שנתן לנו אחר כך. וכמו כן אמר הכתוב (דברים יא-כג) וירשתם גויים גדולים ועצומים מכם, כל המקום אשר תדרוך שם כף רגלכם בו לכם יהיה. ואיתא בספרי שם, אם ללמוד על תחומי ארץ ישראל הרי כבר נאמר מן המדבר ועד הלבנון, אלא אמר להם, כל מקום שתכבשו חוץ ממקומות האלו הרי הוא שלכם וכו', וכמבואר ברמב"ם (ה' תרומות א-ב). ומקומות אלו הם 'מתנה' ולא 'ירושה'.

והנה ארץ ישראל נתחלקה רק לשבטים ולא לגרים (ספרי פנחס קלג), ומעתה אין מקום לתת חלק ונחלה לבני חובב בתוך ישראל (עיין אור החיים הק' י-בט), אבל בארץ סיחון ועוג שאינה ירושת האבות, או בכיבוש רבים אחר כיבוש הארץ, שם יוכלו ליתן מקום לבני חובב. ועל כן אמר לו, נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותו 'אתן' לכם, כי חוץ מירושת הארץ שהובטח לאבותינו, אמר ה' שיתן עוד ארץ במתנה לנו, לכה אתנו והטבנו לך, ומהטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך.

אמנם מקומות אלו שאינם מירושת האבות, חסר בה המעלה של עיני ה' אלקיך בה תמיד, כי הכתוב אומר שם (יא-ו) כי הארץ אשר אתה בא שמה 'לרשתה' וגו' עיני ה' אלקיך בה. ואחר זה הוסיף הכתוב שם כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה, שיוכלו להוסיף עוד במתנת ה', אבל בה לא תהיה מעלה הנזכרת לפני זה, ואם כן יחסר מיתרו מעלה זו. אך מבואר ברש"י (י-לב) כשהיו ישראל מחלקין את הארץ, היה דושנה של יריחו ת"ק אמה על ת"ק אמה והניחיהו מלחלוק, אמרו מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו, ובין כך ובין כך נתנהו לבני יתרו ליונדב בן רכב, שנאמר (שופטים א-טז) ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים וגו' (ספרי) ע"כ. ואם כן יתרו עצמו אם היה עולה עמהם או יחד, היה יכול לדור תחת עיני ה' כל ימי חייו ביריחו, כי רק מאות בשנים אחר זה בנו את בית המקדש בימי שלמה המלך. ועל כן אמרו לו, אל נא תעזוב אותנו וגו', והיית לנו 'לעינים', לך ניתן מקום בארץ שתהיה עמנו יחד לנגד עיני ה', אשר יריחו הוא מהמקום שעיני ה' אלקיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה.

על כל פנים מעלה זו להיות תחת עיני ה' והשגחתו התמידית, הוא רק בארצנו הקדושה, אשר עיני ה' אלקיך בה תמיד, לא כן בני גד ובני ראובן בעבר הירדן לא היה להם מעלה זו, אלא הם תחת השרים שמסר להם ה' עולמו. והנה כאשר אין ישראל עושין רצונו של מקום מתרבים המקטריגים עליהם, אך הילד שהוא תחת עיני אביו שעומד ומשגיח עליו, קשה ליגע בו, ורק כאשר נתמלא סאתו עד שגם אביו מוכרח

והנה להסכים להענישו או יכולין ליגע בו. לא כן כאשר הילד אינו תחת חסותו של אביו, יכולים להקדים לענשו גם במוקדם. ולכן בני גד ובני ראובן שהיו יושבים בעבר הירדן, ובחרו לישב במקום מקנה מלישב תחת נגד עיני ה', כאשר בא זמן הגלות, הם גלו שמונה שנים במוקדם יותר, כי בשעה שאין האב רואה ומשגיח ביתר שאת, יכולים ליפגע בו בקל. לא כן יושבי הארץ, הם לא גלו רק שנים אחדות אחר זה, כאשר נתמלא סאתם באופן שגם האב הרחמן הסכים להענישם.

*

משה רבינו בירך את שבט גד ואמר, ברוך מרחיב גד, כלביא שכן, וטרף זרוע אף קדקוד (דברים לג-ב). וברש"י הרוגיהן היו ניכרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת ע"כ. ויש להבין מהו הענין שהדגיש זאת משה בברכתו, ומה לנו איך היה נהרג, כיון שכבר נחתך הראש, מה איכפת לך אם הזרוע בא עמו יחד במכה אחת. ונראה דיש בזה רמיזי דחכמתא, כי הנה בני גד אמרו למשה ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל (לכ"ז), וברש"י בראשי גייסות, מתוך שגבורים היו ע"ש. ולכאורה יש להבין למה הציעו שיחלצו בראשי גייסות, הלא די שישתתפו במלחמה כשאר העם.

ופירש הגה"ק בעל ברוך טעם זצ"ל על פי דברי האור החיים הק' (לכ"א), במה שאמרו הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא, שכוונתם היתה להדגיש שלא יאמרו שרוצים להשאיר כאן מפחד השבעה עממין, על כן סתרוה במאמר זה 'אשר הכה ה', פירוש בשלמא אם ירושת הארץ היתה בדרך טבע, היתה טענה זו טענה, אבל כיון שה' הוא המכה את יושבי הארץ לפניו, מה מקום לחשש סכנת מלחמות, וזה לך האות הארץ אשר הכה ה' לפניו, וזה סימן לכל הארץ דכתיב (דברים ג-כא) ואת יהושע צייתי בעת ההיא לאמר, עיניך הרואות את כל אשר עשה ה' אליכם לפני המלכים האלה, כן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עובר שמה, מעתה אין מקום לטענת פחד המלחמה. ונתכוונו גם כן בזה להסיר מיחוש הנופל בשאלתם שיאמרו שלא עשו כן אלא לפחד מלחמת הארץ ע"כ.

אך אכתי יש חשש שיניאו בזה את לב בני ישראל, אשר יחשדו שבאמת הם נרתעים לאחוריהם מיראת המלחמה, ועושין עצמן כאילו מרוב אמונה אומרים שאין צורך בהשתתפותם בהמלחמה. וכדי להוכיח שבאמת אמרו את דבריהם הקודמים שאין ממה לירא ולפחד כי ד' אתם, אמרו שהם יחלצו לפני גייסות בני ישראל בראשם, להראות שאין בלבם שום מורך לב, כי ד' הוא הנלחם להם, ולכן מסכימים ללכת לפני בני ישראל דייקא, להראות שאין חילוק אם נלחמים בשורה הראשונה או בשורה האחרונה, כי אם ד' הוא הלוחם, בכל אופן ינצחו ולא ינזקו כלל. ולזה אמר להם משה, שאם יעשו כן או והייתם נקיים מד' ומישראל, כי ישראל חשדו בהם שמפחד דברו ככה, ואז יתגלה שבאמת דברו את דבריהם, שה' הוא אשר הכה את הארץ לפניו עכ"ד.

ישנם בני אדם שחכמתם מרובה ממעשיהם, שמדברים ממדריגות בטחון ואמונה והשגחה פרטית, והכל מן השמים, ואין לירא משום דבר, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו, אבל כאשר באים הדברים בפועל, אין הם באותה מדה שיוכלו להוציא מחשבתם מן הכח אל הפועל. לא כן בני גד, להם היה מאיר שכבישת הארץ רק מכח ה', עד שלא היה אצלם שום נפקא מינה היכן הם עומדים, ומוכנים הם לעמוד בראשי הגייסות אשר שם הסכנה לאין ערוך נגד ההולכים באחרונה, וקיימו בפועל את תנאם, כמו שנאמר ביריחו (יהושע ו-ג) והחלץ הולך לפניו, זה ראובן וגד שקיימו תנאם (רש"י לכ"ז).

ואיתא בגמרא (סוטה לז). רבי מאיר אומר כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מנצחים זה עם זה, זה אומר אני יורד תחלה לים, וזה אומר אני יורד תחלה לים, קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחלה שנאמר (תהלים סח-כח) שם בנימין צעיר רודם, אל תקרי רודם אלא רד ים, והיו שרי יהודה רוגמים אותם שנאמר (שם) שרי יהודה רגמתם וגו'. אמר לו רבי יהודה לא כך היה מעשה, אלא זה אומר אין אני יורד תחלה לים, וזה אומר אין אני יורד תחלה לים, קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחלה וכו'. לפיכך זכה יהודה לעשות ממשלה בישראל שנאמר (שם קיד-ב) היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו ע"כ.

ושמעתי לפרש כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי מתחלה בשעה שעלה על הפרק שצריכין למסור נפשם לה' לקפוץ על הים, היו כולם מוכנים ועומדים, עד שהיו מריבים אני נכנס תחלה וכו', ועל זה אמר רבי יהודה אבל לא כן היה המעשה, כאשר בא לידי מעשה, אז אמר כבר כל אחד אין אני נכנס תחלה. אני אהיה השני ולא הראשון ע"כ.

אבל לא כן היו בני גד, הבטחון בה' שהיה בראשם ובמחשבתם, הוציאו זאת בפועל גם למעשה, שהחלץ עבר לפניו, ועל כן מדה כנגד מדה לרמוז על גודל מדריגתם, היו הרוגיהם ניכרים, שהיו חותכים הראש עם הזרוע יחד, כפי מדתם, שלא היה חכמתם מרובה ממעשיהם, אלא המחשבה והמעשה ביחדיו היו תואמים. ולכן וטרף זרוע אף קדקד, וצדקת ה' עשה, כלפי שמיא, ומשפטיו עם ישראל, כלפי בני ישראל, והייתם נקיים מה' ומישראל.

וזהו הענין שנאמר בפרשתנו, ואת ובלעם בן בעור הרגו בחרב (לכ"א). כי חכמתו והשגתו של בלעם היתה גדולה מאד, וכמו שאמר על עצמו, נאום שומע אמרי א-ל, אשר מחזה שד-י יחזה (כד-ד), והשיג מעלתן של ישראל לעתיד, אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב וגו' (כד-ז). ואמרו חז"ל (ספרי) לא קם נביא עוד בישראל כמשה (דברים לד-ז), אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם ע"כ. אבל חכמתו והשגתו ראשו לא היו מתאימים עם מעשיו, שהתנהג כמו גוי גרוע ומושחת, וחכמתו מרובה ממעשיו. ועל כן כמדתו הרגו אותו בחרב, שזהו התזת הראש מגופו, ולהורות כי יש הפסק בין ראשו לגופו, יודע דעת עליון בראשו, ומשוקץ בטומאה בגופו.

נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' יושע חמון שפיטץ ה"ו לדגל השמחה השוריה במעונו בתולדת בנו למוזל טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' אבא פיש ה"ו לדגל השמחה השוריה במעונו בתולדת בתו למוזל טוב	נתנדב ע"י יודינו מוה"ר ר' שבתאי פייפער ה"ו לדגל השמחה השוריה במעונו בתולדת בנו למוזל טוב	לעילוי נשמת הרה"ח ר' שרגא פיינוש ב"ר אשר צבי הכהן ע"ה נפטר ר' אב תשס"ו לפ"ק - תנצ"ב נתנדב ע"י בנו הרה"ח אשר כהנא ה"ו